
"Dom pyrzycki", Agnieszka
Dobrowolska, "Biuletyn Historii
Sztuki i Kultury", R. XI, nr 1/2,
Warszawa 1949 : [recenzja]

Ochrona Zabytków 3/2-3 (10-11), 177

1950

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

miasta mają charakterystyczne brandenburskie założenie urbanistyczne. Zabytki kultury plastycznej epok historycznych są tu wytworami brandenburskimi. Najcenniejszą grupę powiatu stanowi 12 granitowych kościołów XII i XIII w. o charakterze stylowym, przejściowym z romanizmu w gotyk. Z budowli zakonnych zachował się tylko ceglany kościół i klasztor Dominikanów w Myśliborzu (zmieniony) z portalem gotyckim z XIII wieku, oraz klasztor Cysterek w Pęczycach (XIII—XIV w.). Z okresu późniejszego pochodzą dwa kościoły hallowe w Barlinku i Myśliborzu (XIV—XV w.). Pokażne reszty murów miejskich zachowały się w Myśliborzu, Lipianach i Barlinku (XIV w.). W wieku XVI i XVII ruch budowlany był słaby. Znaczne wzmoczenie budownictwa nastąpiło dopiero w XVIII w. Kościoły (protestanckie) z tego okresu należą bez wyjątku do typu salowego (murowane z cegły i drewniane o konstrukcji ramowej, wypełnionej cegłą). Pośród rezydencji dworskich można wyróżnić dwa zasadnicze typy: 1) Budowle parterowe o układzie symetrycznym i dekoracji rokokowej i 2) budowle jednopiętrowe z ryzalitem nakryty trójkątnym przyczółkiem. Ogólny poziom artystyczny zabytków z wyjątkiem kilku jest mierny, daje jednak możliwość precyzyjnego datowania. Jest to sztuka niepolska w swej treści wewnętrznej i wyrazie formalnym.

K o t u ł a F r a n c i s z e k. Z dziejów meblarstwa polskiego XVIII w.; Sokołów—Kolbuszowa (ss. 99—123, il. 50—58). Autor uzupełnia znaną pracę S. Sienickiego o meblach kolbuszowskich (Warszawa 1936) odnalezionymi archiwaliami, wykazując, że źródłem tzw. „roboty kolbuszowskiej“ jest niedaleki Sokołów, gdzie już w r. 1641 powstał zbiorowy cech obejmujący również stolarzy, Sokołów był od XVI w. silnym centrum i ośrodkiem stolarstwa. Przemysł Sokółowa przetrwał do końca XIX w., produkując ostatnio sprzęty dla wsi, między innymi skrzynie „wianne“ malowane. W Kolbuszowej cech zbiorowy, do którego należeli i stolarze powstał dopiero w ćwierć wieku od założenia miasta (tj. 1725). Rzemieślnicy kolbuszowscy nie zorganizowali osobnego cechu stolarskiego, gdyż był im nie po-

trzebny; stolarstwo bowiem kolbuszowskie było bezkonkurencyjne. Kolbuszowa wysuwała się w końcu (czwarta ćwierć XVIII wieku) na pierwszy plan w produkcji, zawdzięczając to zapewne korzystnym warunkom lokalnym jako rezydencja pańska o wielkim zapotrzebowaniu. Udział Kolbuszowej w owym zjawisku, które nazwano „robotą kolbuszowską“, był napewno bardzo duży, ale nie całkowity. Prawdopodobnie wobec nawału zamówień mistrzowie kolbuszowscy oddawali je mniej znanym w okolicy rzemieślnikom do wykonania. Wyroby te zamawiano i odbierano w Kolbuszowej, toteż ustaliła się dla nich nazwa kolbuszowskich.

D o b r o w o ł s k a A g n i e s z k a. Dom pyrzycki (ss. 124—128, il. 59—65). W Pyrzycach (województwo szczecińskie) występował typ domu wąskofrontowego, trójwewnętrznego, powiększonego z czasem przez dodanie obory i o zasadniczym podziale poprzecznym, często wraz z podcieniem od frontu. Najciekawszą część domu stanowi tzw. czarna kuchnia, bezokienna i bezpułpowa. Występuje ona jedynie na dawnych ziemiach słowiańskich skolonizowanych przez Niemców, przede wszystkim na Pomorzu. Autorka wykazuje wbrew G. Ciołkowi, że kuchnia ta nie powstała z komina sztagowego. Na skutek zarządzeń budowlanych Fryderyka II typ domu pyrzyckiego został z czasem wyparty przez typ domu saskiego. Pozostało natomiast charakterystyczne słowiańskie założenie wsi okolicowe, którego zasięg pokrywa się z zasięgiem plemiennym zachodnio-słowiańskim.

M a k o w i e c k i T a d e u s z. Tylmanowskie plany rozbudowy katedry warszawskiej (ss. 129—132, il. 65—67). Autor omawia dwa rysunki Tylmana Gamerskiego z jego archiwum (dziś w Gabinecie Rycin Bibl. U. W.), przedstawiające projekt elewacji barokowego kościoła z wieżą i szkic części środkowej tej samej elewacji, powiększony w skali bez wieży i z nieznacznymi zmianami, wykazując, że chodzi tu o katedrę św. Jana w Warszawie.

Nadto zeszyt zawiera recenzje następujących książek i wydawnictw: Jean Adhémar, Les influences antiques dans l'art du Moyen—Age français. Recherches